

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Студентки 4 курсу 12 групи
спеціальності 074 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Мілінчук Яни
Анатоліївни

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Лазебна
Ірина Василівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Головня Юлія
Ігорівна

КИЇВ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології
Кафедра публічного управління та адміністрування
Освітній ступінь: бакалавр
Спеціальність: публічне управління та адміністрування
Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«17» червня 2020р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентів

Мілінчук Яна Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): **«ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ»**

Затверджена наказом ректора від «27» лютого 2020 р. №757

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 15.05.2020

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту):

Мета роботи (проекту): обґрунтування теоретичних основ, аналізу сучасного стану та розгляд перспектив щодо поліпшення державного регулювання аграрного сектору.

Об'єктом дослідження: процеси, які відбуваються у сфері виробництва, обміну, розподілу, реалізації та споживання сільськогосподарської продукції, що впливають на формування механізму державного регулювання аграрного сектору України.

Предмет дослідження: теоретико-методичні та прикладні основи державного регулювання аграрного сектору України.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ	5
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ.....	12
2.1. Концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки.....	12
2.2. Деформація розвитку аграрної сфери економіки України	15
2.3. Перспективи державного регулювання ефективного аграрного бізнесу України.....	20
ВИСНОВКИ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	35
ДОДАТКИ	

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 27.02.2020	27.02.2020
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 10.03.2020	10.03.2020

3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 01.04.2020	01-05.04.2020
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 15.04.2020	20.04.2020
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	До 15.05.2020	15-20.05.2020
6	Підготовка письмового відгуку на випускну кваліфікаційну роботу	До 25.05.2020	25.05.2020
7	Зовнішнє рецензування ВКР	До 01.06.2020	01-05.06.2020
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	05-10.06.2020	05-10.06.2020
10	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 15.06.2020	До 15.06.2020
11	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «02» березня 2020р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Лазебна І.В

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Керівник проектної групи

(гарант освітньої програми) Головня Ю.І.

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Завдання прийняв до виконання студент Мілінчук Я.А.

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):

Випускна кваліфікаційна робота написана на актуальну тему. Студентом проведено ґрунтовне дослідження державного регулювання аграрного сектору в Україні. Зокрема, проаналізовано досить багато деформаційних процесів у розвитку аграрного сектору України, серед яких студент виділив головні з них, які негативно впливають на весь сектор; досліджено динаміку капітальних інвестицій в аграрний сектор України. Великої уваги заслуговує проведення студентом аналіз обсягів підтримки аграрного сектору України за рахунок коштів державного

бюджету, співставляючи планові та фактичні дані фінансування видатків на здійснення підтримки аграрного сектору України. Позитивною особливістю є висвітлення даних про кількість землі в Україні та кому вона належить, що на даний час є досить актуально. Проведене дослідження дало можливість обґрунтувати концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки та механізм їх реалізації, які є точками зростання якісного розвитку інституційних параметрів. Досягнення головної мети передбачає реалізацію під цілей, визначених ресурсним потенціалом країни, здатним забезпечити розвиток аграрного сектору в майбутньому. Таким чином, високі темпи соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки в довгостроковій перспективі багато в чому залежатимуть від реалізації запропонованих стратегічних напрямів. Агробізнес повинен бути максимально інтегрований в соціально-економічне середовище, а за результатами діяльності формувати новий рівень якості життя населення й не суперечити потребам суспільства.

Зміст випускної кваліфікаційної роботи відповідає поставленій меті. Випускна кваліфікаційна робота має досить логічну структуру та відповідає вимогам оформлення. Проте у випускній кваліфікаційній роботі є незначні недоліки, зокрема, студентом замало приділено уваги поглядам науковців, які досліджували проблеми розвитку аграрного сектору України. Однак робота написана на високому науковому рівні, є авторським самостійним дослідженням, повністю розкриває обрану студентом тему та допускається до захисту.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Головня Юлія Ігорівна

(ПІБ, підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу(проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента Мілінчук Я.А.

(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми): Головна Юлія Ігорівна

(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Наталія Леонідівна

(підпис, прізвище, ініціали)

« 17 » червня 2020 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ	5
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ.....	12
2.1. Концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки.	12
2.2. Деформація розвитку аграрної сфери економіки України.....	15
2.3. Перспективи державного регулювання ефективного аграрного бізнесу України.	20
ВИСНОВКИ	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	35
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Особлива роль аграрного сектору в соціально-економічному житті країни обумовлюється унікальним поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов та геостратегічним положенням, спроможністю нашої країни використати свій природно-ресурсний потенціал, зайняти вигідну нішу на світовому продовольчому, енергетичному та екологічному ринку. Сільське господарство є найбільш важливою і життєво необхідною галуззю в структурі народногосподарського комплексу, яка забезпечує продовольчу безпеку і продовольчу незалежність нашої держави. Тому його розвиток має бути пріоритетним. Однак, сьогодні його стан залишається достатньо складним та вимагає здійснення комплексних масштабних реформ, ключова роль при проведенні яких має належати державі.

Вагомий внесок у дослідження теорії і практики державного регулювання аграрного сектору зробили такі вчені-економісти, як В.Г. Андрійчук, А.П. Гайдучкий, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, М.Я. Дем'яненко, І. В. Михасюк, О.М. Могильний, Б.Й. Пасхавер, П.Т. Саблук, Г.В. Черевко, В.В. Юрчишин та інші. Проте ряд питань все ж залишаються недостатньо розв'язаними.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ, аналізу сучасного стану та розгляд перспектив щодо поліпшення державного регулювання аграрного сектору. Для досягнення мети дослідження було поставлено такі завдання:

- обґрунтувати теоретичні основи державного регулювання аграрного сектору;
- розглянути концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки;
- проаналізувати деформацію розвитку аграрної сфери економіки України;
- узагальнити перспективи державного регулювання ефективного аграрного бізнесу України.

Об'єктом дослідження є процеси, які відбуваються у сфері виробництва, обміну, розподілу, реалізації та споживання сільськогосподарської продукції, що впливають на формування механізму державного регулювання аграрного сектору

України.

Предметом дослідження теоретико-методичні та прикладні основи державного регулювання аграрного сектору України.

Методи дослідження. В роботі використано методи аналізу і синтезу, декомпозиції, індукції і дедукції а також комплексний метод, які дозволили сформулювати подані у роботі висновки.

Структура випускної кваліфікаційної роботи. Структура роботи визначена метою та основними задачами дослідження. Дипломна робота викладена на 41 сторінці друкованого тексту, містить вступ, основну частину, яка складається із двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Робота містить 3 таблиці та 4 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Необхідність державного регулювання аграрного сектору будь-якої країни обумовлена його особливостями, які притаманні аграрному сектору економіки. Основними з них є, по-перше, те, що аграрний сектор – слабо монополізована галузь економіки. З ним же взаємодіють, як правило, монополісти в особі постачальників засобів виробництва, агросервісного обслуговування та переробки сільськогосподарської продукції, торгівлі. По-друге, на селі недостатньо розвинена виробнича і ринкова інфраструктури, що ставить аграрних товаровиробників в нерівні умови з товаровиробниками інших галузей. По-третє, земля - це місце спільного проживання людини і в цій якості виконує важливу соціальну функцію. Потрібні додаткові кошти для збереження ландшафтів, екологічної рівноваги тощо. По-четверте, аграрний сектор залежить від природно-кліматичних умов і потрібно мати додаткові кошти на створення страхових і резервних фондів. По-п'яте, аграрний сектор не може швидко реагувати на зміну попиту на продовольство без шкоди для виробничої структури.

Державне регулювання аграрного сектору є складовою системи державного регулювання економіки країни в цілому. Проте, існує також досить широке трактування його сутності.

На думку Ю. М. Крупки, державне регулювання аграрного сектору – це основана на законодавстві одна з форм державного впливу на агропромисловий комплекс України шляхом встановлення та застосування державними органами правил, спрямованих на коригування економічної діяльності суб'єктів аграрного господарювання з метою досягнення сільським господарством максимальної ефективності для задоволення потреби населення у продуктах харчування, а промисловості – у сировині [6].

У контексті удосконалення категоріального апарату пропонується таке визначення державного регулювання аграрного сектора – як сукупність методів,

форм, інструментів реалізації стратегії розвитку держави щодо виконання вимог СОТ на різних рівнях управління: об'єднання підприємств, суміжних галузей, регіональному та національному з пріоритетом забезпечення стійкого розвитку аграрного сектора.

Особливості державного регулювання аграрного сектору економіки регіону формує механізм розвитку сільського господарства, який передбачає наявність взаємоузгоджених елементів, таких як: нормативно-правові важелі; бюджетно-фінансове регулювання та цільова підтримка окремих регіонів – лідерів та регіонів середнього і депресивного розвитку; державні регіональні програми розвитку; створення та розвиток спеціальних економічних зон у певних регіонах; розвиток міжрегіонального та прикордонного співробітництва [1].

Як галузь економіки, аграрний сектор забезпечує населення продовольством, галузі промисловості сільськогосподарською сировиною та є основою безпеки країни, збереження сільського населення, його способу життя, забезпечення охорони природного ландшафту і навколишнього середовища. Виходячи з цього, роль аграрного сектору слід розглядати з різних позицій і, перш за все, з економічної, соціальної, екологічної та політичної (рис.1.1).

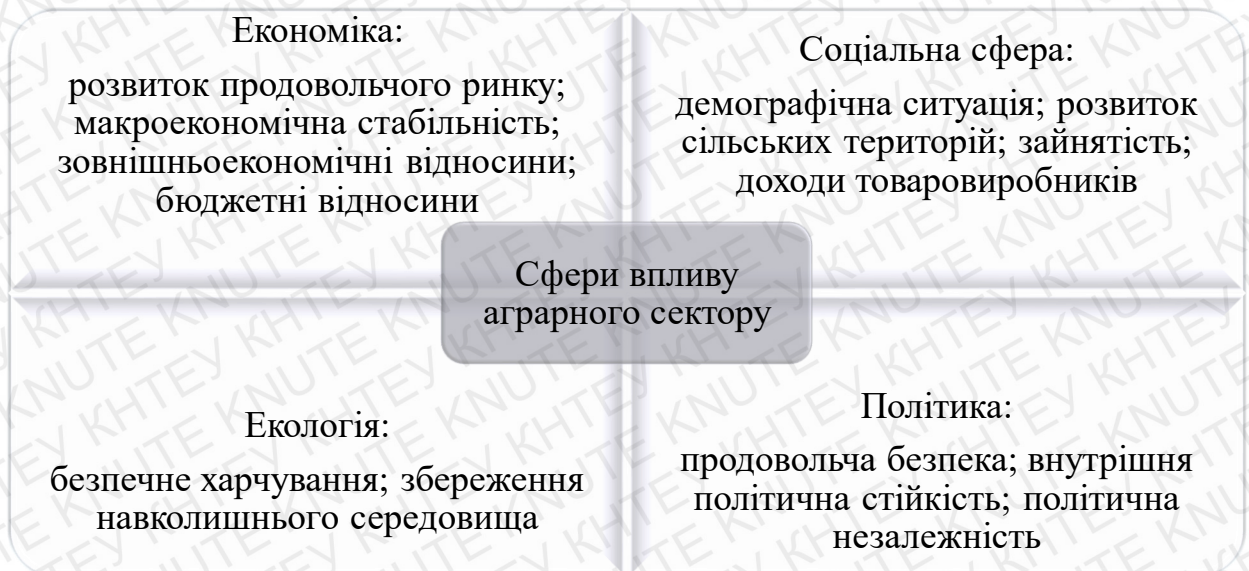

Рис. 1.1. Основні сфери впливу аграрного сектору

Джерело: розроблено автором

Говорячи про об'єктивну необхідність державного регулювання аграрного сектору національної економіки, Васільєва Л.М. виділяє такі складові: продовольча безпека країни та гарантоване продовольче забезпечення населення; специфічні особливості існування аграрного сектору; продукція аграрного ринку характеризується нееластичним попитом за ціною; аграрна сфера, функціонує у порівняно конкурентоспроможному середовищі, а галузі, що її обслуговують та переробляють і реалізують агропродукцію – у монополізованому; ринкові сили не враховують зовнішніх ефектів (екстерналій); ринковий механізм не зачіпає проблем села, і він не може бути використаний для їх рішення [8].

Андрійчук В.Г. зазначає, що з усіх галузей народного господарства найбільш радикального і дійового державного регулювання та підтримки для нормального розвитку вимагає сільське господарство, це зумовлено тим, що по-перше, дана галузь є життєво необхідною в будь-якому суспільстві і розглядається як пріоритетна при обґрунтуванні перспектив соціально-економічного розвитку країни; по-друге, сільськогосподарське виробництво через існування короткострокової і довгострокової проблем не може ефективно розвиватися без стабілізуючого впливу держави [5].

Таким чином, об'єктивна необхідність державного регулювання аграрного сектору економіки зумовлена рядом причин, які можна умовно розділити на дві групи:

1. Специфічні, відмінні від інших галузей особливості сільськогосподарського виробництва: ризиковий характер сільськогосподарського виробництва, схильний до безлічі непередбачуваних факторів: посуха, повені тощо; нееластичність попиту на сільськогосподарську продукцію; швидкий технічний прогрес і необхідність адаптації до нього як умова виживання.

2. Недосконалість ринкових механізмів в регулюванні окремих аспектів діяльності аграрного сектору: нездатність ринку запобігти небажаним наслідкам для сільськогосподарського виробництва - забруднення навколишнього середовища, деградація природних ресурсів тощо; тенденція до встановлення монопольного контролю над ринком[5].

Отже, державне регулювання є обов'язковим компонентом сучасної аграрної політики, причому вплив держави має вирішальне значення, що визначає економіку аграрного сектору та суміжних з ним галузей. Крім того, необхідна державна допомога сільському господарству через традиційну низьку рентабельність капіталовкладень в нього, для вирішення екологічних проблем і підтримки родючості ґрунту, створення сільської інфраструктури, для підтримки соціального балансу між містом і сільською місцевістю.

Особливості державного регулювання аграрної сфери економіки формує механізм розвитку сільського господарства, який передбачає наявність взаємоузгоджених елементів, таких як: нормативно-правові важелі; бюджетно-фінансове регулювання та цільова підтримка окремих регіонів – лідерів та регіонів середнього і депресивного розвитку; державні регіональні програми розвитку; створення та розвиток спеціальних економічних зон у певних регіонах. Відповідно до вище викладеного та результатів теоретичного дослідження аспектів державного регулювання, модель механізму державного регулювання аграрного сектора представлена на рис. 1.2.

Аграрний сектор має велике значення не тільки для товарообороту сільськогосподарської продукції, але й для забезпечення продовольчої безпеки і сталого розвитку сільського господарства та агропромислового комплексу. З огляду на це функціонування аграрного ринку має бути законодавчо забезпеченим. Законодавчу основу функціонування аграрного ринку становлять положення низки законів України «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про товарну біржу», «Про аграрні розписки», «Про зерно та ринок зерна в Україні», інших законів та підзаконних нормативно-правових актів. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення», який з 1 липня 2021 року має відкрити ринок землі в Україні. Його основні положення – обмеження площ придбання землі в одні руки, заборона на продаж землі іноземцям, пріоритетне право придбання для фізичних осіб, які є громадянами України перед юридичними особами. Також варто згадати Стратегію розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року

[17], яка містить безпосередні та опосередковані заходи щодо розвитку аграрного ринку, зокрема щодо підвищення конкурентоздатності вітчизняної сільськогосподарської продукції, адаптації технічного регулювання безпечності продукції до вимог ЄС та СОТ та інші.

Рис. 1.2. Модель механізму державного регулювання аграрного сектору економіки

Джерело: розроблено автором

Наступним програмним документом є Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року [25] вказує на те, що

проблеми, констатовані у вищеназваних актах, зокрема проблеми розвитку інфраструктури аграрного ринку, не вирішені на час прийняття Концепції.

На нашу думку, механізм державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки – це спосіб дій суб'єкта регулювання, який ґрунтується на базових принципах і функціях, забезпечуючи за допомогою певних форм, методів і засобів ефективне функціонування системи державного регулювання для досягнення поставленої мети та розв'язання протиріч.

В сучасних умовах ріст світового аграрного ринку в основному визначається напрямками та умовами існування аграрного бізнесу в економічно розвинутих країнах. Характерною особливістю розвитку аграрного бізнесу є посилення державного регулювання, форми і методи якого суттєво відрізняються в кожній з цих країн, що зумовлено специфічними характеристиками аграрного сектора економіки. Однак, в останні роки зростає увага до вивчення досвіду тих країн, в яких уряди повністю відмовилися від державної підтримки. Яскравим прикладом у цьому є Нова Зеландія, уряд якої здійснює таку політику. Забезпечення системного дослідження державного регулювання аграрного бізнесу передбачає необхідність врахування передових зарубіжних практик. Вивчення зарубіжного досвіду дозволяє не лише визначити стратегічні орієнтири реструктуризації існуючих підходів до державної політики розвитку аграрного бізнесу, зменшити витрати на проектування перспективних змін, забезпечити оптимізацію природно-ресурсного потенціалу аграрного сектора, але й мінімізувати вплив деструктивних чинників на процес стимулювання економічного розвитку держави.

Також, доцільно наголосити, що в Україні може з'явитись окреме аграрне міністерство, про це заявив Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль. "Є кілька ідей. Перше - це можливість виділення з Міністерства економіки аграрного спрямування в окреме міністерство. Це існує на рівні ідеї, ми над цим працюємо спільно з міністром економіки, спільно з віце-прем'єрами, - підкреслив він.

Також, за його словами, буде здійснено посилення промислового блоку. "Яким чином це робити, поки дискутується - створювати окрему посаду віце-прем'єра, призначити сильного заступника в Міністерстві економіки або, можливо,

створювати Міністерство промислової політики та державного оборонного замовлення. Йде дискусія, ми шукаємо формули, людей і найкращий формат реалізації", - додав Шмигаль. Він зазначив, що ці рішення необхідно ухвалювати рішення якомога швидше через гостру необхідність.

Як відомо, Міністерство аграрної політики та продовольства було об'єднано з Міністерством економічного розвитку в одне — Міністерство розвитку економіки, торгівлі і сільського господарства в серпні 2019 року, при формуванні Кабміну під керівництвом Олексія Гончарука.

Отже, можна зробити висновок про неповне виконання положень наведених стратегічних актів. Проте законодавче забезпечення функціонування аграрного ринку не буде повним без акта програмного характеру, який має містити цільові орієнтири розвитку вітчизняного аграрного ринку, завдання, засоби, строки та відповідальних за їх виконання. В основу розробки такого акта варто покласти невиконані завдання з попередніх стратегічних актів, які є актуальними та доречними з огляду на сучасний стан аграрного ринку, положення щодо розвитку біржового аграрного ринку, оптових ринків сільськогосподарської продукції та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, які є важливими елементами ринкової інфраструктури. Зарубіжний досвід державного регулювання аграрного бізнесу має багатоаспектний та комплексний характер. Це дає підстави стверджувати, що формування сприятливих умов для розвитку аграрного бізнесу потребує використання збалансованого системного підходу, який б охоплював узгодження інтересів аграрних суб'єктів господарювання та органів державної влади при прийнятті альтернативних варіантів структурної перебудови аграрної політики.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

2.1. Концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки

Стратегія трансформації аграрного сектору економіки в ринкових умовах характеризується її можливістю забезпечувати позитивну динаміку підвищення рівня життя сільського населення, використовуючи умови та чинники джерел нової якості економічного розвитку, в тому числі збалансованого відтворення соціального, природно-ресурсного, інвестиційного й інфраструктурного потенціалів, локалізованих на території країни. У загальному вигляді під стратегією розуміють співвідношення цілей та засобів економічного розвитку в довгостроковому аспекті її політики.

Відповідно до "Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року" [17] метою Стратегії є створення організаційно-економічних умов з метою ефективного розвитку аграрного сектору шляхом забезпечення єдності економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства для стабільного забезпечення населення якісною, безпечною, доступною вітчизняною сільськогосподарською продукцією та промисловістю сільськогосподарською сировиною". Стратегія є баченням майбутнього розвитку аграрного сектору економіки країни.

Досліджуючи аграрний сектор економіки України можемо виділити досить багато деформаційних процесів у його розвитку, що мають різні причини, однак негативно впливають на весь сектор, окремі його складові та суб'єкти підприємницької діяльності, і, тим самим, мають негативний вплив на всю національну економічну систему. Виділимо головні з таких процесів:

1. Активний розвиток рослинництва з критичним відставанням тваринництва,

що призводить до розорювання пасовищ, зменшення поголів'я великої рогатої худоби та свиней (виключенням є тільки птахівництво). Наведена ситуація є ще більш критичною, оскільки Україна є одним з найбільших в світі постачальників фуражної пшениці та кукурудзи, що йдуть на корми для великої рогатої худоби та свиней в інших країнах світу, однак не в змозі вирішити проблеми стимулювання розвитку тваринництва на національному рівні.

2. Активний розвиток зернового рослинництва з критичним відставанням садівництва, ягідництва та вирощування овочів, що призводить до значних проблем відносно постачання ягід, горіхів, овочів та фруктів на національний та регіональні продовольчі ринки і знижує реалізацію експортного потенціалу аграрного сектору держави.

3. Критично вузький інтерес до вирощування зернових, де ключове значення мають пшениця, кукурудза та соняшник, що приносить значні проблеми економічного (через коливання кон'юнктури світового та міжнародних ринків) та екологічного (через проблеми з відновлюванням родючості ґрунтів) характеру.

4. Значний акцент на вирощуванні небезпечних для ґрунтів сільськогосподарських рослин, де значне місце мають соняшник, ріпак та соя, що призводить до зниження продуктивності національного аграрного сектору та проблем у майбутньому з родючістю земель сільськогосподарського призначення.

5. Переважання великотоварного виробництва у рослинництві з активним розвитком аграрних холдингів та великих аграрних виробників, що призводить до проблем розвитку фермерства, а також малого підприємництва у сільській місцевості країни. Наведе несе у собі значні соціальні проблеми, що пов'язані зі зростанням безробіття серед сільських мешканців та дефіциту коштів у місцевих бюджетах на розвиток сільської місцевості.

6. Інтенсифікація аграрного виробництва на базі використання небезпечних технологій та генномодифікованих посівних матеріалів, що несе у собі екологічні проблеми, з недостатньою увагою до вирощування екологічно чистої сільськогосподарської продукції та інноваційних розробок.

7. Майже повна відсутність зусиль щодо усунення моно направленості

сільської місцевості відносно здійснення підприємницької діяльності, де акцент робиться тільки на ведення сільського господарства та іноді переробку отриманих агропродуктів. У той же час, сфера послуг та інфраструктура сільських територій залишаються майже не розвинутими.

Серед головних проблем аграрного сектору України також можна виділити: постійний дефіцит і недоступність фінансових ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників, особливо тих, що не належать до великих агрохолдингів; відсутність стратегічного бачення пріоритетів розвитку аграрного сектору; сприяння екстенсивному виробництву з переважанням низько затратних культур; не приділення належної уваги ситуації з низьким рівнем якості продукції; безконтрольна концентрація ресурсів у великих інтегрованих формуваннях без врахування проблем села. З поширенням агрохолдингів, орієнтованих на експорт сільськогосподарської продукції, пов'язана ще одна особливість аграрного ринку України - нерівномірність формування і розвитку інститутів і організацій інфраструктури аграрного ринку, фактична відсутність функціональної, доступної для малого та середнього бізнесу збутової інфраструктури аграрного ринку, що призводить до втрати частини доходів. Цілком закономірно, що в умовах диктату трейдерів і відсутності або неефективності державного регулювання ринку розвиваються переважно інфраструктурні елементи, пов'язані з експортом продукції. Але не менш важливим є розвиток інфраструктури, що забезпечує вихід рядового товаровиробника – фермера, сільгосппідприємства, селянського господарства на ринок. Біржі, агроторгові дома і збутові кооперативи поки що не змогли зайняти більш-менш помітного місця на цьому конкурентному ринку. Їхнє місце займають переважно або посередники, або регіональні представництва експортних компаній. Нерівномірний розвиток інфраструктури аграрного ринку зумовлює низьку його ефективність. Втім, процес формування і розвитку формальних і неформальних ринкових інститутів триває, і в рамках цього процесу вдосконалюються механізми державного регулювання аграрного ринку, спрямовані на підвищення його результативності.

2.2. Деформація розвитку аграрної сфери економіки України

За останні чотири роки рівень української економіки в цілому значно знизився. Така ситуація має відповідні об'єктивні причини: з одного боку, з початком військових дій на Сході України країна втратила важливі економічні, промислові регіони, з іншого - постреволюційний період в Україні ознаменувався значними трансформаціями, які охопили політичний устрій, систему державного управління і, відповідно, економічну систему.

В умовах падіння промисловості рушійною силою економіки став агропромисловий комплекс. Збільшення питомої ваги сільського господарства в загальній структурі ВВП почалося ще з 2010 року - тоді він був 8,4%, до 2018 року цей показник збільшився до 13,8%. Варто зауважити, що це допомогло утримати українську економіку на плаву і вберегти країну від дефолту. За останні роки ми є свідками того, що український агропромисловий комплекс переживає значні інноваційні трансформації. Позитивною особливістю у розвитку агросектору України останніх років є значне зростання саме капітальних інвестицій (рис. 2.1).

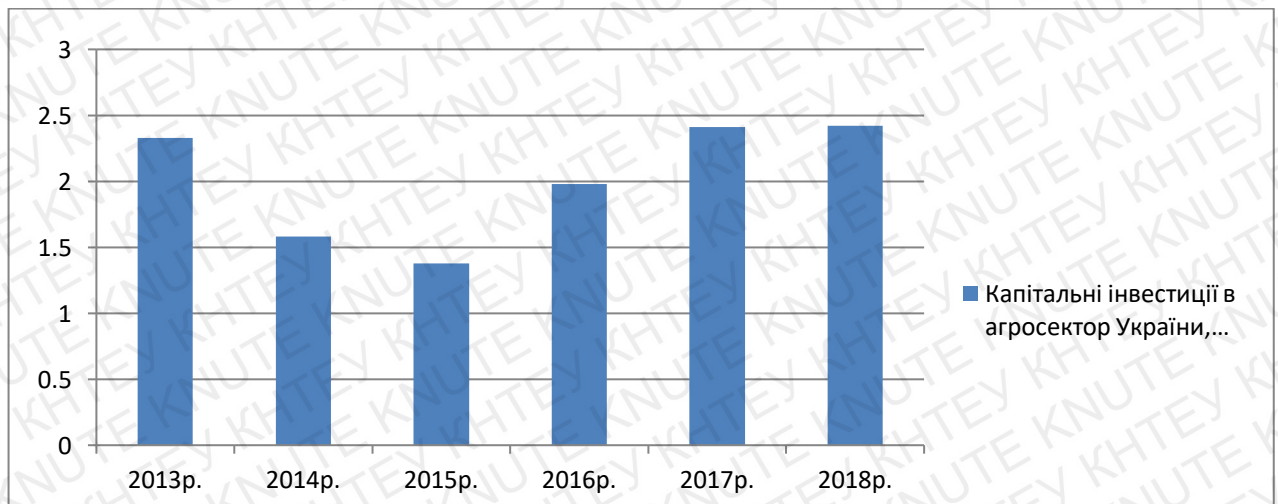

Рис.2.1. Капітальні інвестиції в агросектор України у 2013-2018рр.

Джерело: дані Головного управління статистики в Україні [36]

Збільшення обсягу інвестицій свідчить про те (рис. 2.1), що в українського агробізнесу є всі фінансові підстави для того, щоб в найближчі роки стати більш високотехнологічним, що в свою чергу значно підвищить ефективність сільськогосподарського виробництва.

Однак для досягнення таких позитивних результатів у сучасних умовах є потреба у здійсненні заходів державної підтримки вітчизняного аграрного виробництва. Державна підтримка аграрного сектору здійснюється з метою забезпечення виробництва основних видів продукції належної якості, забезпечення такої прибутковості сільськогосподарських товаровиробників, що дозволяє їм забезпечувати розширене відтворення, зростання продуктивності праці, забезпечення конкурентоспроможності продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, досягнення фінансової стабільності галузі, продовольчої безпеки держави і підвищення соціальних стандартів життя в сільській місцевості, подолання бідності та безробіття (табл. 2.1, 2.2).

Таблиця 2.1.

Плановий обсяг підтримки аграрного сектору України за рахунок коштів державного бюджету у 2014-2018 рр., млн. грн.

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018р. до 2014р., %
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі	5, 0	5, 0	5, 0	60, 0	5,0	100
Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними	100,0	-	-	299, 3	400, 0	400
Державна підтримка галузі тваринництва	888,1	250, 0	30, 0	170, 0	2401,0	270,3
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів	-	300, 0	285, 0	300, 0	266, 0	-
Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників	-	-	-	4 550,0	955, 0	-
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	-	-	-	-	210, 0	-

Джерело: дані Головного управління статистики в Україні [36]

За даними таблиці 2.1 видатки на підтримку аграрного сектору в Україні за рахунок коштів державного бюджету не відзначаються системністю навіть за плановими показниками. Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі у 2014-2016 та 2018 роках мала становити по 5 млн грн, а у 2017 році повинна була зрости до 60 млн грн. Державна підтримка розвитку хмелярства,

закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними протягом досліджуваного періоду повинна була коливатися в межах 100-400 млн грн, а у 2015-2016 роках навіть не планувалася. Державна підтримка галузі тваринництва згідно звітів Державної казначейської служби України повинна була досягти у 2018 році 2401,0 млн грн, при тому, що у 2016 році вона планувалася у обсязі лише 30 млн грн. Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів у 2014 році не планувалася взагалі, хоча у 2015-2018 роках на це планувалося виділити від 266 до 300 млн грн. Кошти на фінансову підтримку сільгосптоваровиробників у 2017 році повинні були скласти 4 550 млн грн, а у наступному - скоротитися на 3595 млн грн. Видатки з державного бюджету на фінансову підтримку розвитку фермерських господарств протягом п'яти останніх років планувалося профінансувати лише у 2018 році.

Таблиця 2.2.

Фактичний обсяг підтримки агарного сектору України за рахунок коштів державного бюджету у 2014-2018 рр. , млн. грн.

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018р. до 2014р., %
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі	-	-	-	56,9	2,8	-
Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними	43,9	-	-	298,5	394,3	898,1
Державна підтримка галузі тваринництва	371, 2	40, 5	29, 9	165, 8	2389,8	643,8
Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів	-	290,6	279,8	294,8	265,9	-
Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників	-	-	-	4 134,05	912,8	-
Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	-	-	-		203,2	-

Джерело: дані Головного управління статистики в Україні [36]

За даними таблиці 2.2, стосовно фактичних даних фінансування видатків на здійснення підтримки агарного сектору України за рахунок коштів державного

бюджету, то вони характеризуються певною розбіжністю з плановими показниками. Кошти на фінансову підтримку заходів в агропромисловому комплексі у 2014-2016 роках, всупереч плановим розрахункам, взагалі не виділялися. У 2017 році фактичний обсяг підтримки був на 3,1 млн грн менший за плановий (у наступному році - на 2,2 млн грн). Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і нагляд за ними у 2014 році становила 43,9 млн грн (на 56,1 млн грн менше запланованого), у 2017 та 2018 роках - 298,5 та 394,3 млн грн відповідно, що хоча і є меншим обсягом, ніж це було передбачено у державному бюджеті, є досить близьким до планових показників. Кошти на державну підтримку галузі тваринництва виділялися щороку протягом досліджуваного періоду, але фактичні обсяги фінансування почали наближатися до планових лише протягом трьох останніх років. Можна констатувати, що спостерігається хронічне недовиконання показників видатків державного бюджету на підтримку вітчизняного аграрного сектору України.

Цікавим є той факт, що незважаючи на виділення коштів державного бюджету з метою підтримки розвитку аграрного сектору України обсяг виробництва сільськогосподарської продукції хоча і зростає, але відбувається це повільно і виключно за рахунок продукції рослинництва. Як можна побачити з даних таблиці 2.3 обсяги виробництва продукції тваринництва за попередні 5 років скоротилися.

Таблиця 2.3

Обсяг виробництва сільськогосподарської продукції в Україні
у 2014-2018 рр., млрд грн

	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2018р. до 2014р., %
Продукція сільського господарства	251,4	239,4	254,6	249,1	268,2	106,7
Продукція рослинництва	177,7	168,4	185,05	179,4	198,5	111,7
Продукція тваринництва	73,7	71,02	69,5	69,6	69,7	94,6

Джерело: дані Головного управління статистики в Україні [36]

Причинами такої ситуації не в останню чергу є те (табл. 2.3), що підтримка

розвитку аграрного сектору за рахунок коштів державного бюджету здійснюється не системно, без врахування реальних потреб товаровиробників, кошти часто розподіляються на сумнівних підставах, які є результатом кулуарних домовленостей під час підготовки та прийняття державного бюджету, також присутня проблема хронічного недофінансування запланованих розмірів видатків.

В 2019 році Верховна Рада проголосувала за законопроект, який скасовує заборону на продаж земель сільськогосподарського призначення. В цьому є позитивні сторони, але є і негативні. Позитивні: економіка зростає, з іноземцями в Україну прийдуть нові технології, збільшиться врожайність, а також кількість іноземних інвестицій в країну. Негативні: збіднення земель. Тобто при прийнятті законопроекту не врахували важливий фактор – контроль за якістю користуванням землею. Це дуже важливо, адже землі можливо використовувати так, що вони будуть не придатні для посіву ще 50-100 років.

Україна володіє значним земельним потенціалом, який становить 5,7 % території Європи (рис. 2.2). Із 60,3 млн гектарів майже 70 % становлять сільськогосподарські угіддя з високою родючістю. Такий потенціал може розглядатися як потужна конкурентна перевага України, проте його практична реалізація вимагає впровадження ефективної моделі земельних відносин, адекватної сучасним жорстким умовам міжнародної конкуренції.

Рис. 2.2. Кількість землі в Україні та кому вона належить

Джерело: дані Головного управління статистики в Україні [36]

Під дією мораторію на купівлю-продаж землі перебуває понад 41 млн га - за винятком тих, що виділені для ведення підсобного та особистого селянського господарства, садівництва та городництва. Із них більше 31 млн га - це земля у приватній власності, з якої майже 28 млн га - приватні паї. У державній та комунальній власності - понад 10 млн га.

Початок земельної реформи анонсували на літо 2020 року. Загальна площа сільськогосподарських земель, яка може перебувати в оренді і власності однієї особи, з урахуванням земель, які перебувають під контролем пов'язаних осіб, згідно з документом, не може перевищувати 35% площі угідь на території громади, не більше 15% області і не більше 0,5% країни. До того часу уряд планує поліпшити фінансове середовище в країні та створити умови для кредитування операцій з придбання землі під 14-15% річних.

Аграрний сектор є однією з провідних галузей економіки України, від розвитку якої залежить конкурентоспроможність та розвиток як окремих суміжних галузей економіки, так і держави загалом. Сьогодні країна поступово перетворюється на впливового гравця світового аграрного та продовольчого ринків, посідаючи провідні місця у торгівлі зерновими та олійними культурами, експортуючи значні обсяги соняшникової олії та молочної продукції, яєць та курятини. Так, за останні 12 місяців серед країн - головних постачальників агропродовольчої продукції в ЄС Україна посіла третє місце, обігнавши Китай. Обсяг поставок становив: США – 12,4 млрд. євро, Бразилія – 11,8 млрд. євро, Україна - 5,9 млрд. євро, Китай - 5,7 млрд. євро, а позитивне сальдо торгівлі України агропродовольчою продукцією з ЄС становило в зазначений період 3,772 млрд. євро[36].

Отже, аграрний бізнес в Україні має хороші перспективи розвитку, але він не обійдеться без допомоги держави. Держава повинна застосувати деякі заходи щодо покращення аграрної сфери, та дати можливість підприємствам конкурувати не лише в Україні, а й на світовому ринку.

2.3. Перспективи державного регулювання ефективного аграрного бізнесу України

Світове господарство все більше перетворюється в єдине ціле, в якому постійно формуються і протікають різнопланові процеси. Свідченням зростання взаємозалежності національних економік є їх надзвичайна чутливість до процесів, що відбуваються в інших регіонах планети. Основним фактором життя суспільства називають глобалізацію. Процес глобалізації має істотний вплив на агробізнес, головним чином, через міжнародну торгівлю. Швидкий розвиток глобалізації в міжнародній торгівлі створює передумови до значного поглиблення процесу глобалізації поза товарними ринками, зокрема у сфері міжнародного руху капіталу й ресурсів праці. З огляду на те, що в результаті аналізу бізнес-середовища суб'єктів аграрного бізнесу України виявлено більше переваг, ніж недоліків, і вони є більш суттєвими, можна зробити висновок, що вони розвиваються в напрямку глобалізації світової економіки і для них відкриваються нові можливості при виході на міжнародний рівень.

Особлива роль аграрного сектору в соціально-економічному житті України характеризується унікальним поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов та геостратегічного положення, спроможністю нашої країни використовувати свій природно-ресурсний потенціал, зайняти вигідну нішу на світовому продовольчому, енергетичному та екологічному ринку. Сільськогосподарська діяльність є стратегічним видом виробничої й економічної діяльності для України, яка впроваджена та активно розвивається сьогодні майже в усіх географічних регіонах країни. Відповідно, державна політика підтримки та розвитку аграрного сектору повинна бути спрямована на:

- Створення умов для ефективного розвитку у пріоритетних напрямках урахуванням економічних, соціальних та екологічних стимулів;
- Збільшення випуску сільськогосподарської продукції, підвищення конкурентоспроможності товаровиробників;
- підвищення якості життя населення.

Світове подорожчання сільськогосподарської продукції створює унікальні можливості для стрімкого розвитку агропромислового комплексу в Україні. Тим самим створюються вагомі переваги для тих країн, які можуть бути потужними експортерами аграрної продукції, і саме Україна є однією з країн, здатних розв'язати глобальну продовольчу проблему на основі взаємовигідних партнерських відносин з країнами світу.

Для розв'язання основної проблеми агропромислового комплексу і підвищення конкурентоспроможності вітчизняних агровиробників в Державній цільовій програмі розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року, особливий акцент зроблено на впровадженні технологій та інновацій до аграрної сфери, а саме:

- запровадження в сільському господарстві принципу «точного землеробства» – управління кожним квадратним метром землі;
- автоматизація обробки полів, посіву, внесення добрив, боротьби з бур'янами та шкідниками;
- заощадження кількості посівного матеріалу, добрив, засобів захисту рослин.

В Україні ж окремі елементи технології точного землеробства, за експертними даними, охоплюють лише 20-30% земель. А за оцінками компанії «InVenture», лише 10% українських агрокомпаній впроваджують нові технології та інновації. Відтак галузь має великі можливості перспективі та потенціал зросту у майбутньому. Враховуючи повільну динаміку, потенціал та можливості піднесення агропромислового комплексу, доцільно запропонувати пропозиції щодо розв'язання нагальних проблем агробізнесу (Додаток А).

В Україні скасування спецрежиму ПДВ та запровадженням прямої підтримки сектору, зміна кількості програм та ситуативне коригування їх порядків протягом 2017–2019 рр. свідчать про середньострокову невпорядкованість та створюють несприятливі умови для ефективного бюджетного планування. І, як результат, окремі цілі, напрями і завдання, визначені стратегічними документами, залишаються декларативними, а реальний ресурс на їх реалізацію не виділяється з бюджету. Головний розпорядник коштів має враховувати ключові показники, що відображають, чому розрахована чи зафіксована саме ця сума на реалізацію

конкретної програми підтримки. В Україні, на жаль, так звана costing methodology, що визначає причини впровадження тієї чи іншої програми або якісного обґрунтування обсягу її фінансування, відсутня. Два роки тому передбачені на підтримку кошти бюджету не витратились (зокрема, тваринники не вибрали 2 млрд грн), і ніхто за це не «карав» міністерство, в кінці року було здійснено секвестр бюджету. Попри все, у 2018 році урожайність була рекордною, а агроекспорт приніс 40% усієї валютної виручки від експорту.

Протягом 2018 року вітчизняні господарства наростили виробництво продукції рослинництва на 10,7%: позначилися високі врожаї та рекордні валові збори. Якщо проаналізувати ситуацію в розрізі категорій виробників, то сільськогосподарські підприємства збільшили виробництво на 14,8%, а господарства населення – на 4,4%. Постає питання: а чи потрібно взагалі виділяти кошти на галузь, яка і без підтримки динамічно розвивається? Звісно потрібно, але на що? І розмір підтримки, і її спрямування має визначатись відповідно до потреб товаровиробників, стратегії аграрної галузі і світових тенденцій. У нас на законодавчому рівні стратегію не затверджено, а відтак у бюджетних програмах прослідковується відсутність відображення усіх стратегічних показників з програмних документів за якими працює сектор. Деякі фермери нарікають, що не отримують підтримки. Коли їх запитують про те, а чи подавали вони відповідну заяву, то відповідь така: «Ні, ми не подавали, тому що дають іншим, та все вже вирішено». Така позиція неправильна, потрібно використовувати можливості і подаватися. Для цього, зокрема, існує дорадницька програма, про яку йшлося вище, працюють галузеві асоціації, які надають певні послуги своїм членам в рамках їх внесків. Якщо фермер не отримує підтримки за першим разом, слід проаналізувати причини відмови та подаватися на програму знову.

Сільське господарство, як галузь по вирощуванню кукурудзи чи зерна, — це вже вчорашній день. Розвинені держави та підприємці переходять до підтримки органіки, розвитку сільських територій, енергоефективності та енергозбереження на фермах, зменшення парникових викидів від тварин, а ми досі відшкодовуємо з бюджету поточні витрати на ведення діяльності підприємств. Увесь світ відходить

від традиційних напрямів підтримки і заохочує те, що пов'язано з органікою, кліматом, збереження якого в нас також задекларовано в Єдиній комплексній стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 роки.

Тваринництво, як одна із основних галузей сільського господарства України, останніми роками знаходиться у досить скрутному становищі, оскільки щорічно скорочуються розміри виробництва, зменшується поголів'я худоби і птиці, не проводиться селекційно-племінна робота, тобто галузь не відроджується, а поступово занепадає. Недостатня увага держави до кризової ситуації у тваринництві уже призвела до того, що із 40 333 сільськогосподарських підприємств тільки 6,5 % здійснюють виробництво продукції тваринництва, в тому числі виробництво молока – тільки 3,2 % [36]. Продовжується катастрофічне скорочення поголів'я ВРХ, свиней та інших видів тварин птиці. Порівняльні показники щільності поголів'я на 100 га сільськогосподарських угідь за даними НДІ «Украгропромпродуктивність» на жовтень 2019 р. становлять відповідно в ЄС - 28 та в Україні великої рогатої худоби – 50,43 і 8,04 голів, у тому числі молочних корів – 13,45 і 4,63 голів, свиней – 85,5 і 14,53 голів, що вказує на значні диспропорції між галузями тваринництва і рослинництва в Україні.

Ситуація, що склалася в аграрному секторі — це своєрідний виклик в частині керування та визначення напрямків підтримки агровиробників. Ліквідація Мінагрополітики, призначення нового керівництва, відповідального за цю сферу, відсутність чіткого плану дій та законодавчо затвердженої стратегії, впровадження земельної реформи, зміна обсягів та напрямів фінансування програм бюджетної підтримки формують стан непередбачуваності та безсистемності в роботі. Як свідчить міжнародний досвід, при здійсненні бюджетних розрахунків видатки повинні чітко пов'язуватися із напрямками політики шляхом агрегації їх у загально визначені програми, а при розрахунку витрат робиться наголос на ефективності і плануванні результатів на середньостроковий період. Таким чином, бюджетні програми повинні формуватися з конкретними результатами, які мають бути досягнуті розпорядником коштів, у поєднанні із жорсткими бюджетними

обмеженнями (граничними обсягами витрат).

Сьогодні світовим лідером за обсягами виробництва продукції в аграрному бізнесі є США. Завдяки ефективній державній політиці, заходи якої спрямовані на державну підтримку розвитку фермерських господарств, засвідчується реалізація цільових програм Міністерства сільського господарства (United States Department of Agriculture) та їх фінансування через товарно-кредитну корпорацію (Commodity Credit Corporation). Зазначені програми здійснюються як фінансово-кредитна підтримка, яка дозволяє впливати на аграрні суб'єкти господарювання, використовуючи такі механізми:

- 1) субсидіювання експорту продукції, що являється однією із основних складових витрат на аграрний сектор США з метою накопичення значних надлишків сільськогосподарських товарів в середині країни. Таке державне стимулювання експорту здійснюється за двома напрямками: внутрішнім і зовнішнім. Внутрішній напрям полягає в підвищенні конкурентоспроможності вітчизняних аграрних виробників на світовій арені, а зовнішній – у проведенні ефективної торгово-продовольчої політики;
- 2) надання середньострокових кредитів в межах закону «Про продовольчу допомогу»;
- 3) фінансування товаровиробників встановленням «цільової» ціни на їхню продукцію. Тобто, державою наприкінці року компенсуються втрати за умови, якщо агровиробником була реалізована продукція за ціною, що нижча «цільової». При цьому необхідною умовою отримання компенсації аграрними підприємствами є участь в програмі консервації і вилученні земель;
- 4) гарантування дохідності та утримання на певному рівні закупівельних цін аграрних товаровиробників, способом викупу надлишків сільськогосподарської продукції державою.

Зазначимо, що усі ці заходи допомагають державним органам США регулювати виробництво та здійснювати розподіл аграрної продукції як в середині країни, так і за її межами. Самі ж обсяги фінансування та механізми, за допомогою яких вони здійснюються, залежать від економічної ситуації, яка склалася на внутрішньому та

світовому аграрному ринках.

Особливої уваги в розвитку аграрного сектора економіки заслуговують країни Європейського Союзу. У рамках Європейського Союзу аграрна політика є окремою самостійною складовою економічної політики і має назву «Спільна аграрна політика» (САП). Основною метою САП, що залишалася незмінною протягом більш як 30 років, є гарантування закупівельних цін для виробників аграрної продукції та підтримка стабільного рівня доходів суб'єктів сільськогосподарського виробництва. У той же час, реагуючи на актуальні економічні, технологічні, політичні виклики, країни-члени Європейського Союзу вносили корективи у аграрну політику та змінювали поточні пріоритети її розвитку.

У програмному періоді САП ЄС спрямована на вирішення таких масштабних пріоритетів, як: пришвидшення поширення знань у сільському господарстві та лісництві; посилення конкурентоспроможності всіх видів сільськогосподарського виробництва та підвищення життєздатності фермерських господарств; сприяння організації продовольчого ланцюжка для створення доданої вартості; перехід до економіки з низьким рівнем вуглецю у сільському господарстві та лісництві; вивільнення потенціалу зайнятості та розвитку сільських територій [2, с. 58].

Одним із існуючих механізмів забезпечення ефективного державного регулювання аграрного бізнесу в країнах ЄС є підтримка відповідного рівня цін та цінової рівноваги. Такий механізм регулювання цін дає можливість аграрному виробникові за отримані кошти не тільки відшкодувати витрати на виробництво, але й забезпечити розширення та оновлення виробництва аграрної продукції.

Слід зазначити, що з однієї сторони, таке регулювання аграрного бізнесу зумовлює надвиробництво, для регулювання якого вводяться квоти на певні види продукції. З іншої сторони, цей інструмент використовується з метою збереження високого рівня цін та отримання більших доходів виробниками аграрної продукції, скорочення обсягу державного фінансування та недопущення надвиробництва на внутрішньому ринку.

Ще одним важливим інструментом державної підтримки аграрного бізнесу в країнах ЄС є цільові дотації на технічне переозброєння та модернізацію

виробництва, а також забезпечення виробництва аграрної продукції в регіонах з кліматично несприятливими умовами.

Основними спрямуваннями розвитку аграрного бізнесу в контексті Спільної аграрної політики ЄС має бути захист економічних інтересів товаровиробників і експортерів, а також забезпечення збалансованої тарифної політики, зокрема, щодо чутливих груп сільськогосподарських товарів, а також орієнтація на органічне сільськогосподарське виробництво, що є підґрунтям створення сприятливих умов для розвитку торговельно-економічного співробітництва. Отже, завдяки впровадженню САП в країнах ЄС забезпечується підвищення конкурентоспроможності суб'єктів аграрного бізнесу, ефективно розподіляються кошти на проведення структурних перетворень, що має значний вплив на зміцнення продовольчої безпеки в ЄС. Варто зазначити, що політика забезпечення продовольчої безпеки країн-членів ЄС містить такі структурні компоненти, як фізичну доступність безпечних продуктів харчування для населення, що відповідають строго регламентованим нормам і стандартам; економічну доступність базового споживчого набору продовольства, який необхідний для підтримки біологічних процесів нормального функціонування людини, незалежно від її приналежності до будь-якої з верств населення; автономність незалежність продовольчих комплексів країн-членів ЄС; надійність аграрного сектора, яка полягає в його здатності нівелювати дестабілізуючий вплив сезонних, природних і ринкових коливань. З огляду на це, вітчизняному аграрному бізнесу необхідно чітко усвідомити, що шлях до Європейського Союзу відкритий лише тим, хто буде Європу у власній країні за стандартами ЄС. Відкритість, прозорість і конструктивний діалог при розробці аграрної політики мають стати звичайною практикою та нагальною потребою економічного розвитку України.

Як свідчить світовий досвід, в умовах розвинутого ринку за наявності високого рівня розвитку найприйнятнішою є концепція монетаризму, а в період становлення ринку, відбудови – концепція кейнсіанства. На жаль, при переході України до ринкової моделі господарювання цього не було враховано. При проведенні економічної політики простежувалася лінія на дотримання монетаристської

концепції. Вважалося, що саморегулюючий механізм вільного ринку відразу ж як найкращим чином розв'яже та врегулює всі проблеми, а макроекономічна ситуація стане похідною вільної гри попиту і пропозиції, тобто держава не повинна ні допомагати, ні заважати так званій невидимій руці ринку. У результаті держава безпідставно відмовилась від цілеспрямованого регулювання ринкових відносин у потрібних для неї напрямках, що зрештою обернулося для неї величезними втратами. Було не враховано, що ринковий спосіб господарювання має свої особливості. Здатність ринкових інститутів автоматично забезпечувати загальну рівновагу і високу ефективність економіки є обмеженою. Ринок не управляє економікою, а лише орієнтує ринкових суб'єктів. Навіть розвинутим ринковим економікам притаманні і загальна нерівновага, і неефективність. Було не враховано, що є сфери, які не завжди вигідні для приватного бізнесу; є сфери, де ринкові механізми спрацьовують з запізненням чи не спрацьовують взагалі; багато економічних проблем мають соціальний і політичний характер, за таких умов втручання держави є обов'язковим; ринковий механізм не може самостійно розробити стратегічні програми розвитку науки і технологій, глибокі структурні перетворення виробництва; вирішити складні регіональні проблеми, пов'язані з розробленням відповідної регіональної політики і т.д. Більше того, жодна економічно розвинена країна світу не має моделі стихійної ринкової економіки і так званого вільного ринку. Немає і не може бути ефективної соціально орієнтованої ринкової економіки, яка б ґрунтувалась на сучасних науково-технічних досягненнях, без регулюючої ролі держави.

Проведене дослідження дало можливість обґрунтувати концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки та механізм їх реалізації, які є точками зростання якісного розвитку інституційних параметрів. Досягнення головної мети передбачає реалізацію під цілей, визначених ресурсним потенціалом країни (регіону), здатним забезпечити розвиток аграрного сектору в майбутньому. З сформульованої головної мети визначено цілі, які у вигляді фрагмента дерева цілей першого порядку представлені комбінацією п'яти "М". Елементи фрагмента дерева цілей мають такий зміст.

1. Модернізація виробничого потенціалу. Передбачає створення конкурентоспроможного інноваційно-самодостатнього, експортно-орієнтованого аграрного сектору економіки, здатного забезпечити продовольчу безпеку й диверсифікацію економіки за рахунок придбання нової техніки та технологій, розвитку племінного тваринництва, елітного насінництва, створення системи державно-приватного інформаційного забезпечення.

2. Меліорація сільськогосподарських земель. Відповідно до "Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року" одним із пріоритетних напрямів досягнення стратегічних цілей є "...відновлення зрошувальних та меліоративних систем; стимулювання користувача (власника) землі до раціонального використання і охорони земель сільськогосподарського призначення". Збереження та розвиток зрошувального землеробства для створення міцної й стабільної кормової бази тваринництва на основі довгострокового поліпшення компонентів природного середовища, збереження та підвищення родючості ґрунтів, а також забезпечення надійної експлуатації гідромеліоративних систем.

3. Малий агробізнес: підтримка та розвиток. Створення умов, що стимулюють сільське населення до здійснення самостійної підприємницької діяльності та забезпечення якісного та кількісного зростання ефективних малих та середніх підприємств в аграрному секторі. Істотно посилити роль малого та середнього агробізнесу в соціально-економічному розвитку можливо за рахунок підвищення їх продуктивності праці.

4. Мотивація праці працівників аграрного сектору. У час соціально-економічної кризи зростає необхідність покращення якісних параметрів працівників села, проте в значній мірі кадри для аграрної галузі готуються без врахування здібностей та творчих можливостей молоді до обраної професії, без обґрунтування мотиваційного вибору саме сільськогосподарської діяльності. Сільськогосподарська праця продовжує залишатися малопривабливою, слабо механізованою та низькооплачуваною. Для більш повного використання трудового потенціалу, застосування знань й умінь працівника, необхідна сильна та стійка мотивація праці, що

передбачає поєднання стимулів матеріального, морального й психологічного характерів.

5. Маркетинг аграрної продукції. Радикальні зміни в аграрному секторі зумовили актуальність пошуку нових форм організації взаємодії між учасниками відтворювального процесу в АПК. Розвиток маркетингу сільськогосподарської продукції сприятиме вирішенню однієї з головних проблем аграрного сектору формування ефективної збутової системи.

Міжнародна практика управління реалізацією стратегічних завдань розвитку показує, що їх досягнення багато в чому залежить від здатності органів державної влади вибудувати ефективний механізм прийняття реалізації рішень, спрямованих на досягнення стратегічної мети. У розвитку аграрного сектору нашої країни застосовуються різноманітні економічні інструменти участі держави щодо створення сприятливого інноваційного клімату, стимулювання малих інноваційних підприємств, впровадження нових технологій виробництва, індикативне ціноутворення, підтримка кредитування та страхування, пільги з оподаткування, субсидіювання, програмно-цільове управління, але їх спрямованість вимагає серйозного коригування:

1. Пряма участь держави у вигляді фінансування певних програм з виробництва окремо значимих видів продукції і, перш за все, скотарства, рослинного кормового білка, окремих зернобобових культур. Пряма фінансова участь держави будується на сукупності нормативних правових актів, що мають логічний зв'язок та підпорядкованість й регламентують застосування інструментів державного регулювання конкретними методами.

2. Фінансування елементів інфраструктури (державно-приватне партнерство). Основним предметом управлінської діяльності органів виконавчої влади в стратегічному плані є інфраструктурні проекти. Успішність їх реалізації багато в чому залежить від формування інституту державно-приватного партнерства. Під час реалізації таких проектів держава бере відповідальність за інфраструктурні об'єкти, а зоною відповідальності бізнесу стає будівництво виробничих об'єктів, інноваційних підприємств тощо. У розвинених країнах де сформована інноваційна

інфраструктура, завдяки чому інноваційний процес проходить досить ефективно.

3. Непряме регулювання бізнесу через оподаткування. Представляє собою заходи загального характеру, спрямовані на зміцнення агроекономіки. Це передусім інституційні рамки ведення господарської діяльності, що відносяться до формування умов підприємництва. Одним з напрямів у розвинених країнах світу є посилення податкового стимулювання інноваційної сфери за одночасного скорочення прямого державного фінансування.

Слід пам'ятати, сільське господарство – специфічна галузь, і її підтримка не має прив'язуватись лише до економічної ефективності. Будь-яка розвинена країна світу в ідеалі має дбати, насамперед, про свою внутрішню продовольчу безпеку, а вже потім про задоволення потреб інших країн світу. Неправильно експортувати продукцію найкращої якості, а собі залишати решту. Окрім того, попри тенденції урбанізації, в Україні, за статистикою, третина населення проживає в селі. Це не можуть бути занедбані ділянки, оскільки потрібно розвивати сільську територію і виділяти фінансові ресурси на те, щоб підтримка підприємств відображалась на добробуті селян.

ВИСНОВКИ

Таким чином, державне регулювання аграрного сектору є складовою системи державного регулювання економіки країни в цілому. Проте, існує також досить широке трактування його сутності. Особливості державного регулювання аграрного сектору економіки регіону формує механізм розвитку сільського господарства, який передбачає наявність взаємоузгоджених елементів, таких як: нормативно-правові важелі; бюджетно-фінансове регулювання та цільова підтримка окремих регіонів – лідерів та регіонів середнього і депресивного розвитку; державні регіональні програми розвитку; створення та розвиток спеціальних економічних зон у певних регіонах; розвиток міжрегіонального та прикордонного співробітництва. За результатами аналізу нормативно правових актів, прийнятих за останні три роки, які регулюють діяльність аграрного сектору, можна дійти висновку, що наша держава робить активні кроки для виходу України на світовій рівень в організації агробізнесу. Одним із таких важливих кроків є затвердження Єдиної комплексної стратегії та плану дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015–2020 роки. Водночас нагальним є створення дієвих механізмів запровадження існуючих норм у реальне життя та визнання нашого товаровиробника конкурентоспроможним на світовому ринку. Станом на сьогодні в Україні активно відбувається процес формування нормативно-правової основи в аграрному секторі економіки, який є достатньо об'ємним і довготривалим. Через збалансоване впровадження європейських вимог до якості та безпечності сільськогосподарських і харчових продуктів, стимулювання виробництва продукції з високою доданою вартістю з приведенням норм чинного законодавства до європейських стандартів аграрний ринок України стане конкурентоспроможним на світовому ринку.

Проведене дослідження дало можливість обґрунтувати концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки та механізм їх реалізації, які є точками зростання якісного розвитку інституційних параметрів. Досягнення головної мети передбачає реалізацію під цілей, визначених ресурсним потенціалом

країни, здатним забезпечити розвиток аграрного сектору в майбутньому. Таким чином, високі темпи соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки в довгостроковій перспективі багато в чому залежатимуть від реалізації запропонованих стратегічних напрямів. Агробізнес повинен бути максимально інтегрований в соціально-економічне середовище, а за результатами діяльності формувати новий рівень якості життя населення й не суперечити потребам суспільства.

Отже, аграрний сектор української економічної системи є одним з ключових для її сучасного розвитку, оскільки вирішує ряд головних завдань для країни, а саме: забезпечує продовольчу та економічну безпеку; формує вітчизняні ринки продовольчих товарів; впливає на безробіття у країні та сільській місцевості зокрема; забезпечує зростання доходів державного і місцевих бюджетів, суб'єктів підприємницької діяльності та домашніх господарств, у тому числі що функціонують на національних руральних територіях; забезпечує суттєву частку експорту країни; стимулює активізацію інвестиційної активності в державі, у тому числі зі сторони іноземних інвесторів; допомагає у вирішенні соціальних завдань на українських сільських територіях. У той же час аграрний сектор України має значну кількість проблем, що негативно впливають на його розвиток, де однією з головних є деформаційні процеси, що відбуваються в межах його функціонування. Аналіз державної підтримки аграрного сектору є важливою складовою системи його регулювання. До заходів такої підтримки можуть входити серед іншого витрати на здійснення наукових досліджень у галузі сільського господарства; на підготовку кадрів; охорону навколишнього середовища; формування механізму надання сільськогосподарським підприємствам і фермерам фінансової допомоги. Цікавим є той факт, що незважаючи на виділення коштів державного бюджету з метою підтримки розвитку аграрного сектору України обсяг виробництва сільськогосподарської продукції хоча і зростає, але відбувається це повільно і виключно за рахунок продукції рослинництва.

Досліджено, що Україна має гарні кліматичні умови та природні трудові ресурси для розвитку експортного потенціалу аграрного сектора економіки, проте

існує багато проблем. Значний вплив політичних факторів та корупція перешкоджають розвитку та реалізації експортного потенціалу. Наразі держава може зберегти європейські ринки і географічно диверсифікувати азіатські, проте без державного регулювання спроби виробників можуть бути марними, тож стабілізація політичної системи та збереження унітарності держави виходять на перший план в розвитку будь-якого сектора економіки. Сьогодні виникають нові умови й концепції розвитку сільського господарства, що є наслідком змін у міжнародному поділі праці й формуванні світової системи сільського господарства та світового ринку сільськогосподарської продукції, прискорення науково-технічного прогресу, що дозволяє створювати нові чинники, такі як підприємництво, глобалізація, еластичність діяльності, наростання нової тенденції переходу до індивідуальних і персональних інтересів, перехід від окремих джерел доходів до цілої групи, що пов'язано зі зміною традиційних та економічних цілей господарств і сім'ї, вхід сільського господарства в етап надвиробництва й проблем, що із цього виникають. Це створює цілком іншу суспільну та індивідуальну ситуацію сільського господарства, а одночасно змушує змінювати філософію поведінки сільськогосподарських виробників. Шляхи розвитку агропромислового сектору України передбачають збалансовані та взаємозв'язані структурні перебудови усіх його галузей, максимальне впровадження у виробництво найважливіших досягнень науково-технічного прогресу, світового досвіду, найбільш прогресивних форм економіки і організації виробництва на основі першочергового розв'язання актуальних проблем: перерозподіл землі та майна; приватизація переробних підприємств; реструктуризація підприємств та форм господарювання; державне регулювання аграрної економіки шляхом ефективнішого використання цінових важелів, фінансово-кредитної і податкової систем; розвиток ринків сільськогосподарської продукції, матеріально-технічних ресурсів та послуг; інтенсифікація і диверсифікація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аграрна політика та чинники її реалізації / Саблук П.Т., Лузан Ю.Я. // Економіка АПК. - 2019. - № 10 - С.6
2. Аграрна реформа в Україні (соціологічна діагностика) [Текст] / М. Баланівський [та ін.] ; заг. ред. В. Тарасенко ; НАН України, Ін-т соціології. - К. : ІС НАН України, 2017. - 576 с.
3. Аграрне право : підручник / В.М. Корнієнко, Г.С. Корнієнко, І.М. Кульчий та ін. ; за ред. А.М. Статівки. Харків : Право. 2018. 416с.
4. Актуальні проблеми функціонування господарської системи України: Матеріали XXVI-тої Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених, Львів, 17-18 травня 2019 р. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 72 с.
5. Андрійчук В.Г. Теоретико-методологічне обґрунтування ефективності виробництва / Андрійчук В.Г. // Економіка АПК.-2005.-№5.-С.52-63.
6. Анисенко О.В. Розвиток аграрного сектора економіки України в умовах інституційних змін/ О.В. Анисенко, К.В. Вакар //Агросвіт. – 2018. – №. 9. –С.27-32.
7. Вакуленко В.Л. Шляхи вдосконалення державного регулювання агровиробництва. Економіка та управління національним господарством. 2018. Вип. № 19. С. 110–115.
8. Васільєва Л.М. Аграрний сектор: оцінка рівня державної підтримки. Молодий вчений. 2015. № 1 (16). С.204-209.
9. Васільєва Л.М. Інструменти державного регулювання аграрного сектору економіки. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. № 10.
10. Волошанюк Н.В. Аграрний сектор України: тенденції, суб'єкти, перспективи реформування / Н.В. Волошанюк, А.К. Сьомка // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство / голов. ред. М.М. Палінчак. – Ужгород: Гельветика, 2017. – Вип. 13. Ч.1. – С.45–49.
11. Галицький О.М., Лівінський А.І., Дяченко О.П. Організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва в Україні //

Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С.93—98.

12. Дергалюк М. О. Підходи щодо визначення сутності поняття «Агропромисловий комплекс». Економіка та держава. 2018. № 5. С. 34-37.

13. Державне регулювання: структурно–функціональний метод [Електронний ресурс]. URL: <http://www.academia.org.ua>

14. Держгеокадастр [Електронний ресурс]. URL: <https://land.gov.ua/icat/rynokzemel/>

15. Діброва А.Д. Сучасне трактування сутності державного регулювання аграрного сектора економіки / Діброва А.Д. // Економічна теорія. - №1. – 2007. – С. 76-84.

16. Дудка О.І. Механізми державного регулювання розвитку аграрного сектору України / О.І. Дудка // Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 13. С.99–102.

17. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки. Міністерство Аграрної Політики Та Продовольства України. Ліга Закон. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/ NT1978>

18. Жемойда О. В. Державне управління у сфері сільського господарства : навч. посіб. / О. В. Жемойда ; уклад. О. В. Ярошенко. - К. : НАДУ, 2013. - 56с.

19. Законопроект 2178-10 від 10.10.2019 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення». URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2178-10&skl=10

20. Залізнюк В.П. Державна підтримка аграрного сектору економіки країни як основа забезпечення продовольчої безпеки // Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 3. С.123—127.

21. Заскалкіна О.М. Державне регулювання інституціональних перетворень в аграрному секторі економіки України // Теорія та практика державного управління. 2016. № 1 (52). С.1—7.

22. Земельна реформа: сучасні проблеми і шляхи вирішення / Гладій М.В., Лузан Ю.Я. // Економіка АПК. - 2020. - № 2 - С.6

23. Кіндзерський В.В. Державне регулювання аграрного сектору економіки: імплементація зарубіжного досвіду. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Вип. 5. С.24–30.

24. Конституція України [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v008p710-19>

25. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2022 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437-р. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1437-2015-%D1%80>.

26. Копитко В.І., Копитко О.В. Інституційні перетворення як важливий чинник в аграрному секторі АПК регіону // Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія "Економічні науки". № 1. 2018. С.114—122.

27. Лукіяничук А.А. Сутність та елементна структура державного регулювання розвитку ресурсного потенціалу аграрного сектору / А.А. Лукіяничук // Публічне управління та митне адміністрування, № 2 (21), 2019

28. Луценко Ю.О. Розвиток аграрного сектору економіки України: прогнози та перспективи/ Ю.О. Луценко //Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка. – 2015. – №. 2 (2). – С.30-34.

29. Майстро С. В. Сутність та напрями державного регулювання аграрного ринку в зарубіжних країнах / С. В. Майстро // Державне управління: теорія та практика. – 2006. – № 1.

30. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Інституціоналізація аграрного підприємництва: трансформація та ефективність // Економіка АПК. 2010. № 7. С.132—139.

31. Марченко С.І. Правові засади аграрного ринку в Україні / С.І. Марченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2015. Випуск 6. Том 2. С.10–12.

32. Могилюний О.М. Державне регулювання економіки: Навч. посібник. – К.: ІПК ДСЗУ, 2006. –490с.

33. Ніценко В.С. Розвиток аграрного сектору економіки України в умовах

трансформації форм власності/ В.С. Ніценко, А.Є. Данкевич // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. – 2016. – №. 171. – С.57-73.

34. Осташко Т.О. Структурно-інституційний аналіз аграрного ринку: Наукова доповідь / Інститут економіки та прогнозування НАНУ. – К., 2006. – 55 с.

35. Офіційний веб-портал Державної казначейської служби України. URL:<http://www.treasury.gov.ua/>

36. Офіційний вебпортал Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення:05.08.2019).

37. Офіційний вебпортал ННЦ "Інститут аграрної економіки". URL: <http://www.iae.org.ua/>

38. Офіційний сайт: KMPG. URL:<https://home.kpmg/ua/uk/home.html>

39. Передача Аграрного фонду в концесію була би найбільш вигідною для держави. Колективне ділове медіа «Бізнес». URL: <https://business.ua/news/6435-agrarnij-fond-khochut-peredati-u-kontsesiyu>.

40. Перспективи агробізнесу України. Майгер Консалтинг. URL: <http://www.mayger.ua/uk/analitika/perspektivi-agrobiznesu-ukrayini>

41. Підприємництво в аграрній сфері: глобальні виклики та ефективний менеджмент: Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції (12-13 лютого 2020 р.): у 2 ч. Запоріжжя: ЗНУ, 2020. Ч.1. 544с.

42. Полтавець С. Аграрний фонд: ліквідувати не можна залишити. Громадська думка про правотворення. 2018. № 9. С. 3–7.

43. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 № 1877-IV

44. Про заходи щодо забезпечення формування та функціонування аграрного ринку: Указ Президента України від 6 червня 2000 р. № 767/2000. Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/767/2000#o2>.

45. Про заходи щодо реформування аграрних відносин : Указ Президента України від 18 січня 1995 р. № 63/95. Офіційний вебпортал Верховної Ради України.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/63/95>.

46. Проект Закону "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення" [Електронний ресурс].

URL: <https://rada.gov.ua/news/Novyny/184375.html>

47. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» (щодо Аграрного фонду). Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=61086.

48. Пугачов М.І. Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін / М.І. Пугачов // Економіка АПК. 2017. №5. С.12—18.

49. Ринок землі в Україні [Електронний ресурс]. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

50. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-p>.

51. У рамках Всеукраїнського аграрного форуму пройшла презентація концепції Стратегії розвитку аграрного сектору України. URL: <http://www.auii.org.ua/uk/publications/web/856>.

52. Шестакова П.Ю. Аграрний ринок України в умовах євроінтеграції / П.Ю. Шестакова // Молодий вчений. 2018. № 3. С.720-722.

53. Щуревич Л.М. Механізми державної аграрної політики України // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 5.

ДОДАТКИ

Додаток А

Шляхи розв'язання проблем агропромислового комплексу України

№ з/п	Пропозиції	Зміст
1	Інвестування перспективні проекти Агропромислового комплексу	Залучення інвестиційних фондів в агробізнес та сільські території вітчизняних та іноземних інвесторів для реалізації проектів, спрямованих на створення нових перспективних суб'єктів малого й середнього бізнесу, підвищення ефективності існуючих підприємств та сталий розвиток сільських територій. У межах цієї діяльності можна співпрацювати з мережею Агенцій регіонального розвитку, юридичними компаніями, науково-дослідними установами, аграрними вищими навчальними закладами та об'єднаними територіальними громадами.
2	Адаптація податкового законодавства	Розв'язання проблеми оподаткування агробізнесу та проведення справедливої податкової реформи
3	Налагодження механізмів Фінансування агропромислового комплексу	Залучення банківської сфери шляхом зниження процентної ставки на кредити для аграрного бізнесу і виробників сільськогосподарської продукції, що допоможе сільгоспвиробникам закуповувати нову техніку, посівний матеріал та добрива
4	Підтримка активного міжгалузевого діалогу з питань розвитку АПК	Налагодження діалогу між наукою, бізнесом та владою шляхом запровадження « круглих столів » та форумів за участю вчених, представників агробізнесу та влади з метою спільного ефективного, своєчасного розв'язання нагальних питань зросту аграрної сфери України.
5	Державна політика протекціонізму в аграрному секторі	Покращення фінансування сільськогосподарських виробників, залучення державних коштів та коштів інвесторів що призведе до покращення якості продукції, створення нових робочих місць.
6	Підтримка науково-технологічного розвитку АПК	Розробка та обмін науковими і технологічними досягненнями в аграрній сфері шляхом проведення спільних семінарів, міжнародних науково-практичних конференцій за участю представників агробізнесу, науковців України, та країн світу. Такі заходи сприятимуть обміну та розробці науково-технологічних досягнень в аграрній сфері налагоджуватимуть тісну співпрацю між наукою і бізнесом.
7	Презентація інноваційних досягнень та проектів АПК різних рівнях	Організація бізнес-форумів та спеціалізованих виставок новинок та сучасних досягнень з метою залучення представників АПК до участі в них та – як наслідок – надання унікальних можливостей вивчення тенденцій розвитку аграрної сфери, ринкової кон'юнктури, агроменеджменту, агромаркетингу, пошуку потенційних партнерів та інвесторів

8	Популяризація аграрної освіти	Розвиток сучасної аграрної освіти, запровадження у вищих навчальних закладах спеціальностей з агроменеджменту, збільшення обсягу державного замовлення відповідних спеціальностей, впровадження міжнародних програм обміну студентами, участі у грантових програмах та інше
9	Розвиток людських ресурсів в АПК	Підготовка кадрового потенціалу для вітчизняного агробізнесу в межах здійснення стратегії Міністерства аграрної політики щодо формування сучасного кадрового потенціалу для вітчизняного сільськогосподарського виробництва, агробізнесу реалізація програм практичної підготовки студентів, дипломованих фахівців та сільської молоді на базі провідних аграрних підприємств світу
10	Міжнародний обмін досвідом в аграрній сфері	З метою розвитку міжнародних зв'язків та партнерських відносин між представниками агробізнесу спільно з Партнерськими програмами організовувати вузькоспеціалізовані агробізнес-поїздки до зарубіжних країн.

Джерело: розроблено автором

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на тему:
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Студентки 4 курсу 12 групи
спеціальності 074 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Мілінчук Яни
Анатоліївни

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Лазебна
Ірина Василівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Головня Юлія
Ігорівна

КИЇВ 2020

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, 1 додатку, списку використаних джерел (53 найменування). Основний зміст роботи викладено на 32 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 4 рисунка, 3 таблиці.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних основ, визначення аналізу сучасного стану та розгляд перспектив щодо поліпшення державного регулювання аграрного сектору. Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких дослідницьких завдань:

- обґрунтувати теоретичні основи державного регулювання аграрного сектору;
- розглянути концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки;
- проаналізувати деформацію розвитку аграрної сфери економіки України;
- узагальнити перспективи державного регулювання ефективного аграрного бізнесу України.

Об'єктом дослідження є процеси, які відбуваються у сфері виробництва, обміну, розподілу, реалізації та споживання сільськогосподарської продукції, що впливають на формування механізму державного регулювання аграрного сектору України.

Предметом дослідження – теоретико-методичні та прикладні основи державного регулювання аграрного сектору України.

Для вирішення визначених завдань, у процесі дослідження використано методи аналізу і синтезу, декомпозиції, індукції і дедукції а також комплексний метод, які дозволили сформувати подані у роботі висновки.

У першому розділі розкриваються сутність та роль державного регулювання аграрного сектору, наводиться модель механізму державного регулювання аграрного сектора та законодавча основа функціонування аграрного сектору України.

У другому розділі здійснюється розгляд концептуальних аспектів стратегії трансформації аграрного сектору економіки, аналізується деформація розвитку

аграрної сфери економіки України, узагальнюються перспективи державного регулювання ефективного аграрного бізнесу України.

Одержані результати можуть бути використані при удосконаленні державного регулювання аграрного сектору.

Анотація

Мілінчук Я.А.

«Державне регулювання аграрного сектору в Україні»

У випускній кваліфікаційній роботі розкриваються сутність та роль державного регулювання аграрного сектору, наводиться модель механізму державного регулювання аграрного сектора та законодавча основа функціонування аграрного сектору України, здійснюється розгляд концептуальних аспектів стратегії трансформації аграрного сектору економіки, аналізується деформація розвитку аграрної сфери економіки України, узагальнюються перспективи державного регулювання ефективного аграрного бізнесу України.

Ключові слова: аграрний сектор, державна підтримка, державне управління, державне регулювання, механізми державного регулювання, сільського господарство, тваринництво, рослинництво.

Annotation

Milinchuk Y.A.

"StateregulationoftheagriculturalsectorinUkraine"

Thefinalqualificationworkrevealstheessenceandroleofstateregulationoftheagriculturalsector, provides a modelofthemechanismofstateregulationoftheagriculturalsectorandthelegalbasisforthe functioningoftheagriculturalsectorofUkraine, considersconceptualaspectsofthestrategyoftransformationoftheagriculturalsector. Effectiv eagrarian business of Ukraine.

Keywords: agriculturalsector, statesupport, publicadministration, stateregulation, mechanismsofstateregulation, agriculture, animalhusbandry, cropproduction.

Рецензія

на випускню кваліфікаційну роботу студентки

Мілінчук Яни Анатоліївни

Тема роботи «Державне регулювання аграрного сектору в Україні»

Особлива роль аграрного сектору в соціально-економічному житті країни обумовлюється унікальним поєднанням сприятливих природно-кліматичних умов та геостратегічним положенням, спроможністю нашої країни використати свій природно-ресурсний потенціал, зайняти вигідну нішу на світовому продовольчому, енергетичному та екологічному ринку. Сільське господарство є найбільш важливою і життєво необхідною галуззю в структурі народногосподарського комплексу, яка забезпечує продовольчу безпеку і продовольчу незалежність нашої держави. Тому його розвиток має бути пріоритетним. Однак, сьогодні його стан залишається достатньо складним та вимагає здійснення комплексних масштабних реформ, ключова роль при проведенні яких має належати державі.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних основ, аналізу сучасного стану та розгляд перспектив щодо поліпшення державного регулювання аграрного сектору.

В випускній кваліфікаційній роботі обґрунтовано теоретичні основи державного регулювання аграрного сектору, розглянуто концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки, проаналізовано деформацію розвитку аграрної сфери економіки України, узагальнено перспективи державного регулювання ефективного аграрного бізнесу України.

Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Завдання визначені метою дослідження, виконані в повному обсязі. Зміст і рівень виконання роботи свідчить про високу підготовку бакалавра. В цілому робота виконана відповідно до методичних рекомендацій та заслуговує високої позитивної оцінки, рекомендована до захисту, а її автор, Мілінчук Яна Анатоліївна, на присвоєння ступеня бакалавр зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування».

Начальник відділу економічного розвитку,
інфраструктури та торгівлі
Романівської районної
державної адміністрації

Н.В. Горбатюк

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я,

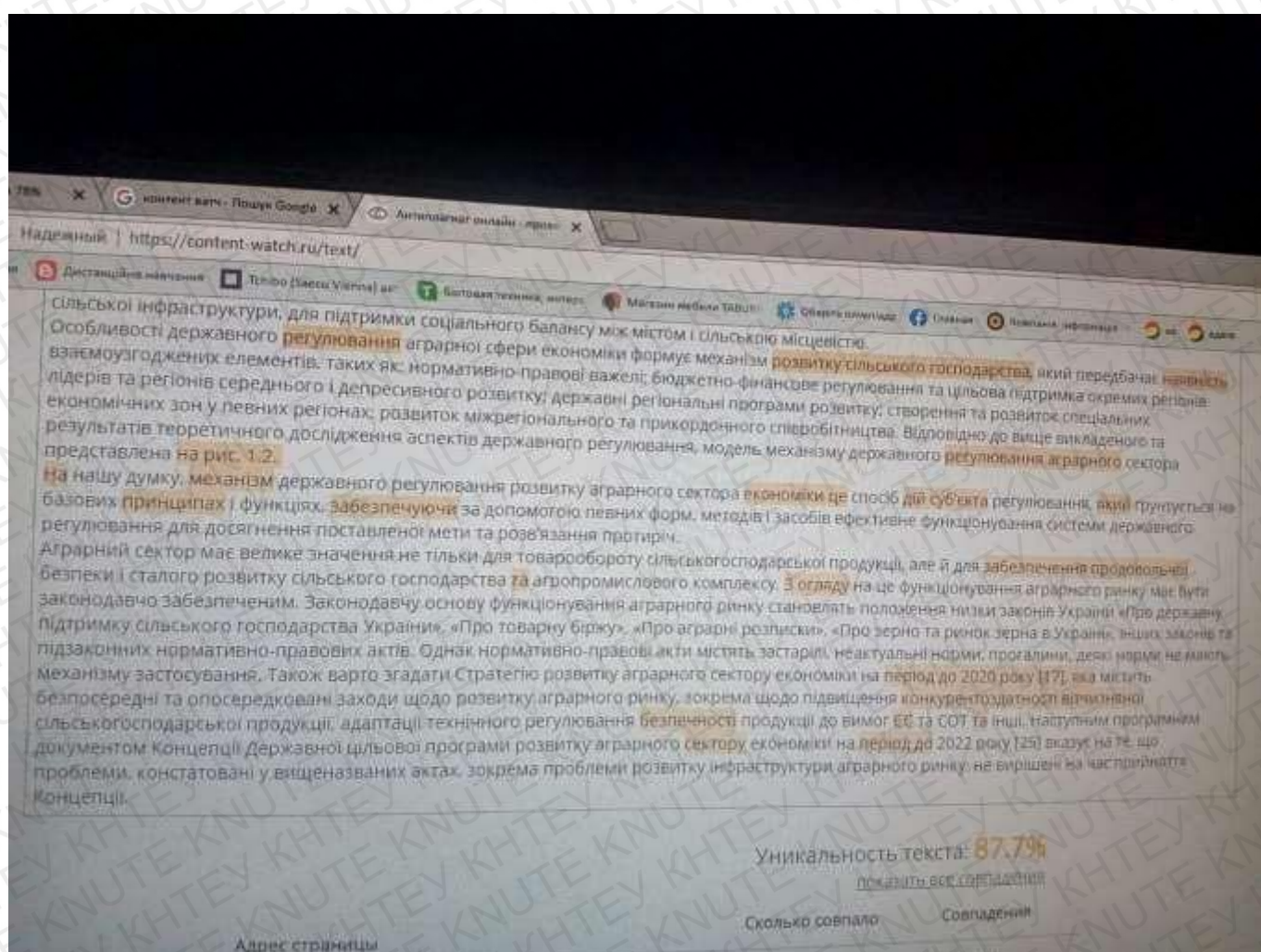
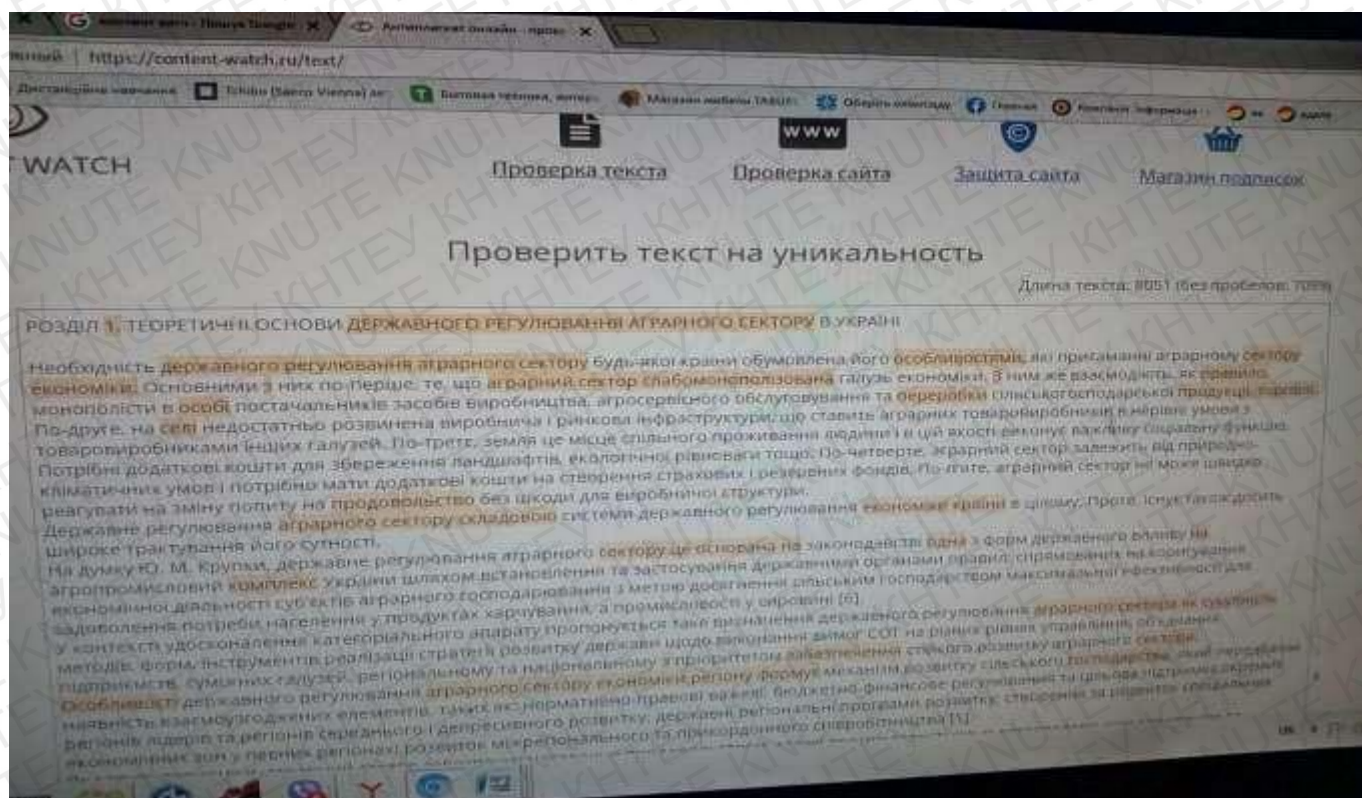
Мілінгук Ана Анатоліївна

(ПІБ), повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Державне регулювання аграрного сектору в Україні» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«09» серпня 2020 року

Мілінгук Ана (підпис)

https://content-watch.ru/text/

Проверка текста Проверка сайта Защита сайта Магазин подписок

Проверить текст на уникальность

Длина текста: 5952 (без пробелов: 5206)

Розділ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

2.1. Концептуальні аспекти стратегії трансформації аграрного сектору економіки

Стратегія трансформації аграрного сектору економіки в ринкових умовах характеризується її можливістю забезпечувати позитивну динаміку підвищення рівня життя сільського населення; використовуючи умови та чинники джерел нової якості економічного розвитку, в тому числі збалансованого відтворення соціального, природно-ресурсного, інвестиційного й інфраструктурного потенціалу, локалізованих на території країни. У загальному вигляді під стратегією розуміють співвідношення цілей та засобів економічного розвитку в довгостроковому аспекті в політиці.

Відповідно до "Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року" [17] метою Стратегії створення організаційно-економічних умов з метою ефективного розвитку аграрного сектору шляхом забезпечення єдності економічних, соціальних та екологічних інтересів суспільства для стабільного забезпечення населення якісною, безпечною, доступною вітчизняною сільськогосподарською продукцією та промисловістю сільськогосподарської сировиною". Стратегія баченням майбутнього розвитку аграрного сектору економіки країни.

Досліджуючи аграрний сектор економіки України, можна виділити досить багато деформаційних процесів у його розвитку, що мають різні причини, однак негативно впливають на весь сектор, окремі його складові та суб'єкти підприємництва діяльності, і тим самим мають негативний вплив на всю національну економічну систему. Виділимо триовні з таких процесів:

1. Активний розвиток рослинництва з критичним відставанням тваринництва, що призводить до розорювання пасовищ, зменшення поголів'я великої рогатої худоби та свиней (включенням тільки птахівництва). Наведена ситуація ще більш критичною, оскільки Україна одним з найбільших в світі постачальників фуражної пшениці та кукурудзи, що йдуть на корми для великої рогатої худоби та свиней в інших країнах світу; однак не змогла вирішити проблеми стимулювання розвитку тваринництва на національному рівні.
2. Активний розвиток зернового рослинництва з критичним відставанням садівництва, ягідництва та вирощування овочів, що призводить до значних проблем відносно постачання ягід, торків, овочів та фруктів на національному та регіональному продовольчому ринку з аналогічними реалізацією експортного потенціалу аграрного сектору держави.
3. Критично вузький інтерес до вирощування зернових. Деякому значення мають пшениця, кукурудза та соняшник, що приносять значні проблеми економічного (через коливання кон'юнктури світового та міжнародних ринків) та екологічного (через проблеми з відновлюваністю агроландшафтів) характеру.

https://content-watch.ru/text/

5. Переважання великотоварного виробництва у рослинництві з активним розвитком аграрних холдингів та великих аграрних виробників, що призводить до проблем розвитку фермерства, а також малого підприємництва у сільській місцевості країни. Наведе несе у собі значні соціальні проблеми, що пов'язані зі зростанням безробіття серед сільських мешканців та дефіциту коштів у місцевих бюджетах на розвиток сільської місцевості.

6. Інтенсифікація аграрного виробництва на базі використання небезпечних технологій та генномодифікованих посівних матеріалів, що несе у собі екологічні проблеми, з недостатньою увагою до вирощування екологічно чистої сільськогосподарської продукції та інноваційних розробок.

7. Майже повна відсутність зусиль щодо усунення моно направленості сільської місцевості відносно здійснення підприємницької діяльності, де акцент робиться тільки на ведення сільського господарства та іноді переробку отриманих агропродуктів. У той же час, сфера послуг та інфраструктура сільських територій залишаються майже не розвинутими.

Серед головних проблем аграрного сектору України також можна виділити: постійний дефіцит і недоступність фінансових ресурсів для сільськогосподарських товаровиробників, особливо тих, що не належать до великих агрохолдингів; відсутність стратегічного бачення пріоритетів розвитку аграрного сектору; сприяння екстенсивному виробництву з переважанням низько затратних культур; не приділення належної уваги ситуації з низьким рівнем якості продукції; безконтрольна концентрація ресурсів у великих інтегрованих формуваннях без врахування проблем села. З поширенням агрохолдингів, орієнтованих на експорт сільськогосподарської продукції, пов'язана ще одна особливість аграрного ринку України нерівномірність формування і розвитку інститутів і організацій інфраструктури аграрного ринку, фактична відсутність функціональної, доступної для малого та середнього бізнесу збутової інфраструктури аграрного ринку, що призводить до втрати частини доходів. Цілком закономірно, що в умовах диктату трейдерів і відсутності або неефективності державного регулювання ринку розвиваються переважно інфраструктурні елементи, пов'язані з експортом продукції. Але не менш важливим розвиток інфраструктури, що забезпечує вихід рядового товаровиробника фермера, сільгосппідприємства, селянського господарства на ринок. Біржі, агроторгові дома і збутові кооперативи поки що не змогли зайняти більш-менш помітного місця на цьому конкурентному ринку. Їхнє місце займають переважно або посередники, або регіональні представництва експортних компаній. Нерівномірний розвиток інфраструктури аграрного ринку зумовлює низьку його ефективність. Втім, процес формування і розвитку формальних і неформальних ринкових інститутів триває, і в рамках цього процесу вдосконалюються механізми державного регулювання аграрного ринку, спрямовані на підвищення його результативності.

Унікальність тексту: 94.4%

показати все співпадення

Скільки совпало Совпадения

Адрес страницы

https://knowledge.allbest.ru/economy/2c0a65625b3bc79f5c43a69421216d96_0.html

5.6%

показать

